

තිත්ත ඇඹුල් වැනි රසත්, කයට දැනෙන මාදු හෝ රළු හෝ ස්පර්ශයත්, සිතට එන සිතිවිලිත් හැර මේ ලෝකය තුළ, මේ විශ්වය තුළ, වෙන මොනවද කියෙන්නේ? ඔය කොටස් හයට අයිති නොවන කිසිම දෙයක් ලෝකය තුළ, විශ්වය තුළ නැහැ. අපට මේ අභ්‍යන්තර ආයතන වන ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස ලැබිලි කියෙන්නේ ඔය සියල්ල අත්විඳින්න තමයි. සසර නැමති කණුවට හිර කරල සත්වයා බැඳ තබන ලණු කියෙන්නෙත් ඔතන. අවුල ලිහාගන්න බැරුව අපි හිරවෙලා ඉන්නෙත් ඔතන. මේ සංසාරයේ පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ නමැති වඩුවා (=ගහකාරක) ඉන්නෙත් ඔතන සසරින් මිදීමට අවබෝධ කරගත යුත්තෙක් ඔතන

මේ 'සබ්බ' හෙවත් සියල්ල යථාභූත දොනයෙන් අවබෝධ කර ගත් නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේට 'සබ්බඤ්ඤු' (සියල්ල දත්) කියල කියනවා. අපි කොතැනක ගියත් අපට හමුවන්නේ මේ සියල්ල තමයි. ඒ වුණාට ඒවා අපට ඒ විදියට පෙනෙන්න නැහැ. කිසියම් රූප ගොඩක් අපට පෙනෙන්න අම්ම විදියට, තාත්ත විදියට, ගේ දොර විදියට, ගස් කොලන් විදියට, යාන වාහන විදියට, මං මාවත් විදියට, අභාර පාන විදියට.

කිසියම් ශබ්ද සමුහයක් අපට ඇහෙන්නේ වාහනවල හඬ, සතුන්ගේ හඬ, මිනිසුන්ගේ හඬ, යනාදී විදියට, ශබ්දයක් විදියට ගන්න නැතුව අපි මේ අම්මගේ කට හඬ, අර ගායකයාගේ හඬ විදියට ඒ ශබ්දය හිතට ගන්නවා.

ගන්ධයත් එහෙමයි. මේ පලතුරු සුවද, මේ මල් සුවද, මේ ආහාර සුවද, මේ අසවල් ගද ඔන්න ඔය විදියටයි අප ඉදිරියේ ගද සුවද හෙවත් ගන්ධ පෙනී සිටින්න. රසයත් එහෙමයි. රසය යන නාම මාත්‍රයෙන් නොව මේ අසවල් රසය කියමින් බෝඩි ගහල නම් කරලා තමයි අපි ඒවා අරගන්නේ.

ඔබ දැස් පියාගෙන සිටින විට ඔබේ මව, පියා, භාර්යාව, දරුවන් පැමිණ ඔබේ අතින් ඇල්ලුවොත් මගේ අත ඇල්ලුවේ අහවලා කියල ඔබට ස්ථිරවම කියන්න පුළුවන්. ඔබ ඒක ස්පර්ශයක් යන මූලික සඤ්ඤාවෙන් නොව අසවලාගේ ස්පර්ශය කියල එයාගේ රූපෙන් එක්කම හිතේ හදා ගත්තා.

ධම්ම කියන්නේ අපි ලබන අරමුණ අනුව සිතට එන සිතිවිලිවලට. සිතට කියෙනවා මෙනෙහි කිරීම නමැති හැකියාව. සිත මෙනෙහි කිරීමේ කටයුත්ත. කරන විට 'මන' 'මනස' යනුවෙන් හඳුන්වනවා. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන ආයතන පහට තමන්ගේ විෂයට ආදාළ අරමුණු විතරයි ගන්න පුළුවන් වෙන්න. එහෙත් මනසට පුළුවන් ඒ පහේම අරමුණු ගැන වගේම තමන්ගේ සිතේ මතුවන සිතුවිලි ගැනත් යොමු වෙන්න. වක්ඛු, සෝත ආදියට අරමුණු ලැබුනත් මනෝ විඤ්ඤාණය එතැනට මැදිහත් වෙනවා.

වක්ඛු ආදී අභ්‍යන්තර ආයතනයක් රූප ආදී බාහිර ආයතනයක් හමු වුන විට ඒ බව දැනගැනීම නමැති විඤ්ඤාණයත් පහළ වෙනවා. අරමුණු දැනගැනීම සඳහා ඉදිරිපත්

වන සිතට විඤ්ඤාණ කියා කියනවා. මෙය සිතේ තවත් හැකියාවක්. එසේ දැනගෙන එය වොත්ථපන හෙවත් මනෝ විඤ්ඤාණයට ලැබෙනවා. අරමුණ මෙතෙහි කරන ස්වභාවය හෙවත් මන යනු සිතේ තවත් හැකියාවක් මේ විදියට ඉන්ද්‍රිය, අරමුණු, විඤ්ඤාණ යන කරුණු තුන එක විට සිදුවන විට එය 'එස්ස' හෙවත් ස්පර්ශය යනුවෙන් හඳුන්වනවා. එය එස්ස චෛතසිකය ලෙස අභිධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

ස්පර්ශය ඇතිවෙන කොටම එම අරමුණු ගැන කිසියම් වින්දනයක් සිතේ ඇති වෙනවා. ඒක ඉබේම සිදුවන දෙයක්. මේ වින්දනය හොඳ, නරක, සැප, දුක වශයෙන් නම් කරන්න බැහැ. එය වේදනාවක් පමණයි. මේ ඉබේ ඇතිවන වේදනාව හිතෙන් අල්ලාගෙන ඒ වේදනාවට අනුවයි ඊලඟට හිතන්නේ. මෙසේ හිතෙන් අල්ලාගත් වේදනාව තමයි වේදනා උපාදාන ස්කන්ධය කියන්නේ.

වේදනාව හිතෙන් අල්ලාගෙන 'මම විදිමි මගේ වේදනාව, යනුවෙන් උපාදානය කර ගන්නවා. අරමුණු ගැන තණ්හා, උපාදාන ඇතිවෙන්නේ මේ වෙලාවේදී මේ ඇතිවුණු වේදනාව සැප, දුක් වශයෙන් හඳුනා ගැනීමට පැරණි විදගැනීම් පිලිබඳ මතක සටහන් තියෙන සඤ්ඤා චෛතසිකය එනවා. අපේ සිතේ මේ වගේ සඤ්ඤා ගොඩක් තියෙනවා. ලැබුණ අරමුණට ගැලපෙන පැරණි අත්දැකීම් හෝ ඊට සමාන වූ ආසන්න අත්දැකීම් අරගෙන එන්නේ සඤ්ඤා චෛතසිකය මගින්, මේ සඤ්ඤා එකතුවට හා වර්තමාන අරමුණ හඳුනා ගැනීම් වශයෙන් ඇතිවූ සඤ්ඤා සියල්ල සඤ්ඤා උපාදාන ස්කන්ධය නමින් හැඳින්වෙනවා.

මේ විදියට අරමුණ විදින විට, අරමුණ ගැන සංකල්ප ගොඩනගා ගන්නා විට ලෝභ, දෝස, මෝහ ඒ වේදනා සඤ්ඤා සමග එකතු වෙලා ඒ අරමුණු ගැන, ඒ වේදනා ගැන, ඒ හඳුනාගැනීම් (සඤ්ඤාව) ගැන හිතන්න පටන් ගන්නවා. එය වචනයට නගන්න උත්සාහ ගන්නවා. මෙන්න මේ අවස්ථාව සංඛාර උපාදාන ස්කන්ධය නමින් හඳුන්වනවා. අපට කර්ම සිදුවන්නේ, කෙලෙස් ඇතිවෙන්නේ හිත කිළිටු වෙන්නේ මෙන්න මෙතැනදී තමයි.

දැන් ඔබට පෙනෙනවා ඇති අපි වක්ඛු සෝත ආදී අභ්‍යන්තර ආයතනවලින් අරමුණු ගන්න හැම මොහොතකම ඒ ක්‍රියාවලිය තුලින් අප තුළ පඤ්ච උපාදාන ස්කන්ධයම ඇති වන බව. සසර හඳුනා වඩුවා ඉන්නේ ඔන්න ඔතැන තමයි. එයාව දැකල හඳුනාගෙන එයාට ගෙවල් හඳුන්වා බැරි වෙන්න ඉන්ද්‍රිය සංවරයේ යෙදීම විමුක්තියට මගයි.

මේ 'සියල්ල' කියෙන්නේ වෙනත් ලෝකෙක නොව තමා තුළමයි. ඒ නිසා තමා තුළින්ම 'සියල්ල' විමසා බලා අවබෝධ කර ගත යුතුය. (පව්වත්තං වේදිතබ්බෝ) කාම, රූප, අරූප යන සෑම තැනකම ඇත්තේ මේ 'සියල්ලයි.'

• සබ්බං භික්ඛවේ සංකිලේසධම්මං - මහණෙනි, මේ 'සියල්ල' කිලිටි වන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.

- සබ්බං භික්ඛවේ බයධම්මං - මහණෙනි මේ සියල්ල ක්ෂය වන ගෙවී යන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.
- සබ්බං භික්ඛවේ වයධම්මං - මහණෙනි, මේ සියල්ල වැය වන, විනාශ වන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.
- සබ්බං භික්ඛවේ සමුදයධම්මං - මහණෙනි, මේ සියල්ල හේතු ප්‍රත්‍ය බලපෑමෙන් හටගන්නා ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.
- සබ්බං භික්ඛවේ නිරෝධධම්මං - මහණෙනි, මේ සියල්ල නිරුද්ධ වන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.

අපේ ජීවිතය ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ යනාදී දුක්වලට ගොදුරු වන්නේ මේ සියල්ල නිසයි. මේ සියල්ලටම තමයි දුක කියලා කියන්නේ. අප අවදියෙන් ගත කරන සෑම මොහොතක් පාසාම හට ගන්නේ දුකයි. ඒ වුණත් අපි ඒ දුක සැපයක්ය කියලා හිතාගෙන රැවටෙනවා. නිදාගෙන සිටින විට, සිහි මුර්ජා වූ විට හැර අනෙක් සෑම අවස්ථාවකදීම සලායතන ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒවා ක්‍රියාත්මක වනවිට දුක හට ගන්නවා.

ඒ නිසා ඔබ යථාර්ථය දැකීම සඳහා

දිට්ඨියේ දිට්ඨමත්තං - යමක් දුටුවොත් දුටුවා යන තැනින් නවතින්න. ඒවායේ නිමිති අනුබ්‍යාසඤ්ජන ගන්න එපා.

සුතේ සුතමත්තං - යමක් ඇහුණොත් 'ශබ්දයක්' තැනින් නතර වෙන්න.

මුතේ මුතමත්තං - සාන, ජීවිතා, කාය යන ඉන්ද්‍රියන්ට ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ලැබුණොත් ඒවායේ ඇලෙන්න ගැටෙන්න නොගොස් එතැනින් නවතින්න.

විඤ්ඤාතේ විඤ්ඤාතමත්තං - යමක් සිතීන් දැනගත්තා නම් එතැන නතර වෙන්න. ඒක සිතිවිලි මවන්න එපා.

මෙය තමයි පින්වතුනි සියල්ලෙන් මිදෙන මග

ඔබ සැමට උතුම් වූ නිවන් සැප ලැබේවා !